

Kvantová fyzika pevných látek

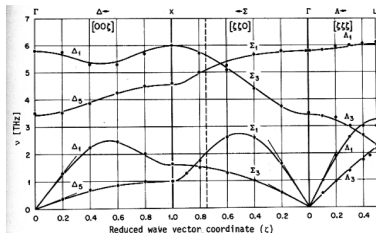
Přednáška 8: Tepelná kapacita, hustota stavů

Pavel Márton

30. října 2013

Tepelná kapacita fononového plynu

- Kde v materiálu je teplo/energie vlastně uchována? Je schopnost absorbovat teplo stejná při všech teplotách?
- *Tepelná kapacita za konstantního objemu* je definována jako $C_V = (\partial U / \partial T)_V$, U je energie, T je teplota.
- C_V může obsahovat různé příspěvky. Energie/teplo (v kovech také v excitovaných elektronech) se ukládá do vibrací krystalové mřížky ... C_{lat}
- Otázka zní: kolik energie může být uloženo do vibrací? Může být C_{lat} odvozeno teoreticky?
- Energie fononových módů v závislosti na K je známá, otázka je kolik fononů je přítomno v konkrétním bodě Fourierova prostoru.

Obr: disperzen NaCl

<http://wolf.ifj.edu.pl/phonondb/nacl.htm>

Tepelná kapacita fononového plynu

- Energie mřížky může být psána jako

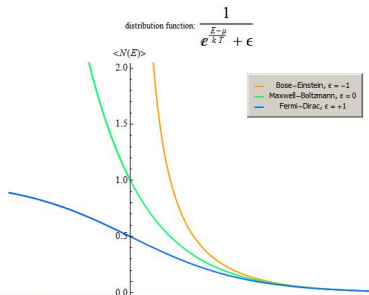
$$U_{\text{lat}} = \sum_K \sum_p U_{K,p} = \sum_K \sum_p \langle n_{K,p} \rangle \hbar \omega_{K,p} \quad (1)$$

- Je to součet energií všech fononových módů, indexovaných vlnovým vektorem K a polarizací p . $\langle n_{K,p} \rangle$ je termálně-rovnovážné obsazení daného módu, tedy počet *fononů*.
- Fonony jsou bosony. Energetické hladiny jsou obsazovány podle tzv. *Bose-Einsteinovy statistiky*; Obsazení hladiny s energií $\hbar \omega$ je

$$\langle n \rangle = \frac{1}{\exp[\hbar \omega / k_B T] - 1}, \quad (2)$$

kde k_B je *Boltzmannova konstanta*
 $k_B = 1.3806503 \times 10^{-23} \text{ J K}^{-1}$.

- Porovnej s reálnými fononovými disperzemi, několik větví je v každém K -bodě.

Obr: Střední hodnota počtu částic $\langle n(E) \rangle$ jako funkce $(E - \mu) / k_B T$ pro Fermi-Diracovu, Bose-Einsteinovu and Maxwell-Boltzmannovu statistiku.

- Energie souboru oscilátorůs frekvencemi $\omega_{k,p}$ může být nalezena z (1) a (2)

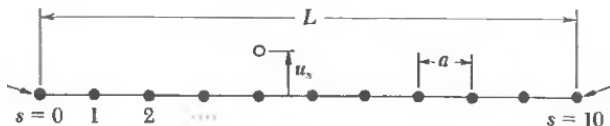
$$U_{\text{lat}} = \sum_K \sum_p \frac{\hbar\omega_{K,p}}{\exp[\hbar\omega_{K,p}/k_B T] - 1}$$

- Sumace může být nahrazena integrálem

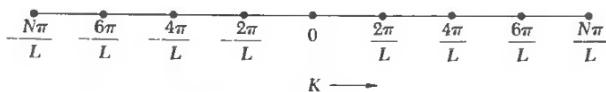
$$U_{\text{lat}} = \sum_p \int d\omega D_p(\omega) \frac{\hbar\omega}{\exp[\hbar\omega/k_B T] - 1}$$

- kde $D_p(\omega)d\omega$, je počet módů dané polarizace p v intervalu ω to $\omega + d\omega$.
- Hlavním problémem je vyhodnocení funkce $D(\omega) = \sum_p D_p(\omega)$. Tato funkce se nazývá *hustota módů* nebo též *hustota stavů (DOS)*.

Hustota stavů v 1D

- Periodické (Born-Kármánovy) okrajové podmínky
- Řešení ve tvaru postupné vlny $u_s = u(0)\exp[i(sKa - \omega_K t)]$
- Povolené hodnoty K jsou $K = 0, \pm \frac{2\pi}{L}, \pm \frac{4\pi}{L}, \pm \frac{6\pi}{L}, \dots, \pm \frac{N\pi}{L}$.

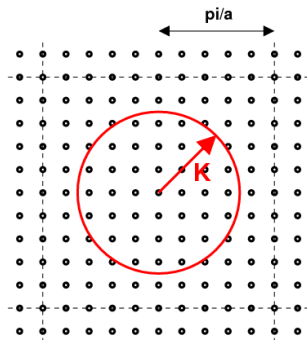

- Počet bodů N vede k N módům (N povoleným hodnotám K).
- Počet módů v jednotkovém intervalu K je $L/2\pi$ for $-\pi/a \leq K \leq \pi/a$, 0 jinak
- Počet módů (dané polarizace) $D(\omega)d\omega$ v $d\omega$ pro ω v 1D je

$$D_1(\omega)d\omega = \frac{L}{2\pi} \cdot \frac{dK}{d\omega} d\omega = \frac{L}{2\pi} \cdot \frac{d\omega}{d\omega/dK} = \frac{L}{2\pi} \cdot \frac{d\omega}{dv_g}$$

- Singularita v $D_1(\omega)$ kdykoli je disperze v závislosti na K $\omega(K)$ plochá ($= v_g = 0$).

Husotota stavů ve 2D

- Povolené hodnoty ve fourierově prostoru pro čtvercovou mřížku s mřížkovou konstantou a , s periodickými okrajovými podmínkami aplikovanými na čtverec se stranou $L = 10a$.
- Jedna povolená hodnota K na oblast $(2\pi/10a)^2 = (2\pi/L)^2$
- Mnoho bodů, vyhlazený počet povolených bodů na plochu πK^2 je $N = \pi K^2 L^2 / (2\pi)^2$ (uvnitř kruhu o poloměru K).
- Hustota stavů pro každou polarizaci je

$$D(\omega) = dN/d\omega = (VK/2\pi)(dK/d\omega)$$

Hustota stavů ve 3D

- Jedna povolená hodnota K na objem $(2\pi/L)^3$
- Celkový počet módů s vlnovým vektorem menším než K je $N = (L/2\pi)^3 \cdot \frac{4}{3}\pi K^3$.
- Hustota stavů pro každou polarizaci je

$$D(\omega) = dN/d\omega = (VK^2/2\pi^2)(dK/d\omega)$$

- Problém: vyhodnocení členu $dK/d\omega$ pro reálné fononové disperze.

